DOMSTOLENS DOM

26. november 2002 *

I sag C-275/00,

angående en anmodning, som Hof van Beroep te Gent (Belgien) i medfør af artikel 234 EF har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

Det Europæiske Fællesskab ved **Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber**

mod

First NV,

Franex NV,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af artikel 288, stk. 2, EF,

* Processprog: nederlandsk.

har

DOMSTOLEN

sammensat af præsidenten, G.C. Rodríguez Iglesias, afdelingsformændene J.-P. Puissochet, M. Wathelet og R. Schintgen samt dommerne C. Gulmann, D.A.O. Edward, A. La Pergola, P. Jann, N. Colneric, S. von Bahr (refererende dommer) og J.N. Cunha Rodrigues,

generaladvokat: P. Léger
justitssekretær: ekspeditionssekretær L. Hewlett,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— Det Europæiske Fællesskab ved Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved T. van Rijn og C. van der Hauwaert samt W. Neirinck, som befuldmægtigede

— First NV og Franex NV ved advocaten J. Mertens og J. De Paepe

— den belgiske regering ved A. Snoecx, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 13. november 2001 er afgivet mundtlige indlæg af Det Europæiske Fællesskab ved Kommissionen ved T. van Rijn samt af First NV og Franex NV ved avocaat B. Poelemans,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 19. marts 2002,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 28. juni 2000, indgået til Domstolen den 12. juli 2000, har Hof van Beroep te Gent i medfør af artikel 234 EF forelagt et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 288, stk. 2, EF.

2 Spørgsmålet er blevet rejst under en sag om foreløbige forholdsregler mellem Det Europæiske Fællesskab ved Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber og First NV (herefter »First«) og Franex NV (herefter »Franex«), hvorunder der er nedlagt påstand om, at Det Europæiske Fællesskab tilpligtes at deltage i en allerede besluttet sagkyndig undersøgelse over for den belgiske stat.

De fællesskabsretlige bestemmelser

3 Artikel 240 EF bestemmer:

»Med forbehold af den kompetence, der er tillagt Domstolen ved denne traktat, er de tvister, i hvilke Fællesskabet er part, ikke af den grund unddraget de nationale dømmende myndigheders kompetence.«

4 I artikel 235 EF er det fastsat:

»Domstolen har kompetence til at afgøre tvister vedrørende de i artikel 288, stk. 2, omhandlede skadeserstatninger.«

5 Artikel 288, stk. 2, EF har følgende ordlyd:

»For så vidt angår ansvar uden for kontraktforhold skal Fællesskabet i overensstemmelse med de almindelige retsgrundsætninger, der er fælles for medlemsstaternes retssystemer, erstatte skader forvoldt af dets institutioner eller af dets ansatte under udøvelsen af deres hverv.«

6 I artikel 243 EF hedder det:

»I sager, der er indbragt for Domstolen, kan den foreskrive de nødvendige foreløbige forholdsregler.«

7 Artikel 22 i EF-statutten for Domstolen bestemmer:

»Domstolen kan til enhver tid efter eget valg betro enkeltpersoner, grupper, bureauer, kommissioner eller organer den opgave at foretage en sagkyndig undersøgelse.«

8 I artikel 36, stk. 1, i EF-statutten for Domstolen er det fastsat:

»Under anvendelse af en summarisk fremgangsmåde, der fastlægges i procesreglementet, og som i fornødent omfang kan afvige fra visse af bestemmelserne i denne statut, kan Domstolens præsident på begæring træffe afgørelse enten om udsættelse som nævnt i traktatens artikel 242 eller om anvendelse af foreløbige forholdsregler som nævnt i traktatens artikel 243 eller om udsættelse af tvangsfuldbyrdelse i overensstemmelse med artikel 256, sidste stykke.«

9 Artikel 45, stk. 1, og stk. 2, litra d), i Domstolens procesreglement bestemmer:

»1. Efter at have hørt generaladvokaten angiver Domstolen ved kendelse, hvilke bevismidler den finder hensigtsmæssige, og hvilke faktiske omstændigheder der skal bevises. [...]

[...]

2. Følgende bevismidler kan anvendes, jf. i øvrigt EF-statuttens artikel 21 og 22 [...]:

[...]

d) indhentelse af sagkyndige erklæringer.«

10 I henhold til artikel 83, stk. 1, andet afsnit, i Domstolens procesreglement kan en begæring, der vedrører en af de foreløbige forholdsregler, som er omhandlet i EF-traktatens artikel 243, »kun antages til realitetsbehandling, hvis den hidrører fra en part i en sag, som verserer for Domstolen, og vedrører denne sag«.

11 Artikel 49 i Rettens procesreglement bestemmer:

»Retten kan på ethvert tidspunkt under retsforhandlingerne efter at have hørt generaladvokaten træffe bestemmelse om foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse eller bevisoptagelse, jf. artikel 64 og 65, eller om at genoptage eller uddybe tidligere bevisoptagelse.«

12 I artikel 65, litra d), i Rettens procesreglement er det fastsat:

»Følgende bevismidler kan anvendes, jf. i øvrigt EF-statuttens artikel 21 og 22 [...]:

[...]

d) indhentelse af sagkyndige erklæringer.«

13 Artikel 66, stk. 1, første afsnit, i Rettens procesreglement bestemmer:

»Efter at have hørt generaladvokaten angiver Retten ved kendelse, hvilke bevismidler den finder hensigtsmæssige, og hvilke faktiske omstændigheder der skal bevises [...]«

14 I henhold til artikel 104, stk. 1, andet afsnit, i Rettens procesreglement kan en begæring, der vedrører en af de foreløbige forholdsregler, der er omhandlet i artikel 243 EF, »kun antages til realitetsbehandling, hvis den hidrører fra en part i en sag, som verserer for Retten, og vedrører denne sag«.

De nationale bestemmelser

15 Med hensyn til spørgsmålet om indhentelse af sagkyndige erklæringer bestemmer artikel 962 i code judiciaire belge (den belgiske retsplejelov):

»Retten kan med henblik på afgørelsen af en tvist, der er indbragt for den, eller såfremt en tvist objektivt og aktuelt er truende, udmelde sagkyndige med henblik på at foretage konstateringer eller afgive en teknisk erklæring.«

16 I artikel 972, stk. 1 og 2, i code judiciaire belge er det fastsat:

»Parterne tilstiller de sagkyndige de fornødne dokumenter.

De kan fremsætte alle relevante anmodninger over for de sagkyndige.«

17 Artikel 986 i code judiciaire belge bestemmer: »Retten er ikke bundet af de sagkyndiges erklæring, såfremt dette er imod dens overbevisning.«

18 For så vidt angår spørgsmålet om indhentelse af sagkyndige erklæringer under sager om foreløbige forholdsregler er det i artikel 584 i code judiciaire belge præciseret:

»Præsidenten for tribunal de première instance [retten i første instans] træffer foreløbig afgørelse i de tilfælde inden for alle områder, hvor han anerkender, at der er tale om uopsættelighed, bortset fra de områder, som i henhold til lovgivningen er unddraget domstolsprøvelse.

[...]

Begæring om foreløbige forholdsregler, eller, såfremt der er tale om absolut nødvendighed, en stævning indgives til præsidenten.

Denne kan navnlig:

[...]

2) anordne de fornødne konstateringer eller indhentelse af sagkyndige erklæringer, som også kan omfatte en vurdering af skaden og en undersøgelse af dennes årsager.

[...]«

19 Med hensyn til intervention er det i artikel 15, stk. 2, i code judiciaire belge fastsat: »Den har til formål at sikre varetagelsen af intervenientens eller en af parternes interesser eller også, at der sker domfældelse eller træffes bestemmelse om en sikkerhedsstillelse.« Det fremgår af lovens artikel 16, stk. 2, at der er tale om adcitation, »såfremt en eller flere parter udtager stævning mod en tredjemand under en sag«.

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

20 First er et belgisk selskab, der fremstiller finere charcuteri-varer. Franex, et andet belgisk selskab, eksporterer kødprodukter og lignende produkter, der er produceret af belgiske fabrikanter. Franex varetager navnlig salget af Firsts produkter i udlandet. De to selskaber hævder, at de har lidt og fortsat vil lide en skade som følge af den såkaldte »dioxin-krise« i Belgien.

21 Ved stævning af 17. juni 1999 nedlagde First og Franex for præsidenten for Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde (Belgien) påstand om, at han over for den belgiske stat udmeldte en sagkyndig, der skulle foretage konstateringer og afgive en udtalelse vedrørende den hævdede skade. Ved afgørelse af 14. juli 1999 i en sag om foreløbige forholdsregler udmeldte præsidenten for Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde en sagkyndig.

22 Ved stævning af 17. september 1999 nedlagde First og Franex for præsidenten for Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde påstand om, at Kommissionen tilpligtedes at deltage i den sagkyndige undersøgelse, der var truffet afgørelse om den 14. juli 1999, »således at proceduren samt den sagkyndiges afsluttende erklæring også kunne gøres gældende over for Kommissionen«.

23 Det fremgår af forelæggelsesdommen, at First og Franex til støtte for denne påstand bl.a. gjorde gældende, at der var stærke indicier for, at den skade, selskaberne havde lidt, også var en følge af den måde, hvorpå Kommissionen havde behandlet dioxin-krisen på fællesskabsplan, og at det ikke kunne udelukkes, at såvel de belgiske myndigheder som Det Europæiske Fællesskab herved havde gjort sig skyldig i fejl eller undladelser. Selskaberne hævdede endvidere, at det med henblik på den senere behandling af hovedsagen var ønskeligt, at Det Europæiske Fællesskab blev inddraget i den af retten besluttede sagkyndige undersøgelse, for at de tekniske og videnskabelige drøftelser kunne føres i dette forum, og for at give den sagkyndige mulighed for med fuldt kendskab til sagen at tage stilling til eventuelle utilstrækkelige foranstaltninger, som den belgiske stat, EF's myndigheder eller begge måtte have gjort sig skyldige i. Ifølge selskaberne var det ligeledes ønskeligt, at størrelsen af den lidte skade blev opgjort kontradiktorisk. Da der endnu ikke var indbragt en sag for Domstolen, havde den nationale ret, der behandlede sagen om foreløbige forholdsregler, kompetence.

24 Heroverfor anførte Det Europæiske Fællesskab ved Kommissionen, at en national ret ikke havde kompetence til at tage stilling til en påstand om, at det fastslås, at Fællesskabet har pådraget sig et ansvar eller et medansvar.

25 Ved kendelse af 5. januar 2000 tilpligtede præsidenten for Rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde Det Europæiske Fællesskab at deltage i den sagkyndige undersøgelse. Præsidenten udvidede også den sagkyndiges opgaver, idet denne også skulle »undersøge modpartens, dennes organers eller ansattes reaktioner og adfærd fra det tidspunkt, da dioxin-krisen kom til deres kundskab, samt spørgsmålet, om de af modparten trufne foranstaltninger var egnede, og hvilken indvirkning de havde haft på de uheldige konsekvenser og den skade, sagsøgerne i første instans blev påført«. Præsidenten fastslog endvidere, at proceduren og den sagkyndiges endelige erklæring også »skulle kunne gøres gældende« over for Det Europæiske Fællesskab.

26 Det Europæiske Fællesskab iværksatte appel af denne kendelse til Hof van Beroep te Gent.

27 Hof van Beroep te Gent har bemærket, at den hovedsag, som First og Franex muligvis vil anlægge mod Det Europæiske Fællesskab, vil være en sag vedrørende ansvar uden for kontraktforhold. Det er ubestridt i hovedsagen, at i medfør af artikel 235 EF og artikel 288, stk. 2, EF kan en hovedsag vedrørende et sådant ansvar ikke anlægges ved en national ret, og at Fællesskabets retsinstanser i medfør af artikel 243 EF og de relevante bestemmelser i deres procesreglementer kun kan udmelde en sagkyndig, når der er anlagt en hovedsag ved disse instanser. Det er heller ikke bestridt, at First og Franex fortsat har mulighed for at anlægge en sådan sag.

28 Den forelæggende ret har endvidere præciseret, at hovedsagen rejser det spørgsmål, om en national ret kan udmelde en sagkyndig med henblik på en undersøgelse vedrørende Det Europæiske Fællesskabs ansvar uden for kontraktforhold, eller, med andre ord, om en påstand om udmeldelse af en sagkyndig — for så vidt angår domstolskompetencen — skal sidestilles med en hovedsag vedrørende et sådant ansvar.

29 Hof van Beroep te Gent har herefter udsat sagen og forelagt Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 288, stk. 2, EF (tidligere EF-traktatens artikel 215, stk. 2) fortolkes således, at et krav om inddragelse i en procedure, som fremsættes med henblik på, at Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber tilpligtes at deltage i en

allerede besluttet sagkyndig undersøgelse mod den belgiske stat, således at proceduren og den sagkyndiges afsluttende erklæring også kan gøres gældende over for Kommissionen — hvorved den sagkyndige bl.a. skal undersøge Kommissionens, dennes organers og ansattes reaktioner og adfærd fra det tidspunkt, da dioxin-krisen kom til Kommissionens kundskab, samt spørgsmålet, om de af Kommissionen trufne foranstaltninger var egnede, og hvilken indvirkning de havde på de uheldige konsekvenser og den skade, de indstævnte blev påført — med henblik på anlæg af en efterfølgende hovedsag vedrørende henholdsvis den belgiske stats og Det Europæiske Fællesskabs ansvar i forbindelse med dioxin-krisen, er et krav vedrørende erstatning uden for kontraktforhold, som Det Europæiske Fællesskabs Domstol — Retten i Første Instans — har enekompetence til at påkende?«

Det præjudicielle spørgsmål

30 Med det præjudicielle spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 235 EF, sammenholdt med artikel 240 EF og artikel 288, stk. 2, EF, er til hinder for, at en national ret over for en af Det Europæiske Fællesskabs institutioner træffer bestemmelse om en procedure med en sagkyndig undersøgelse, hvis formål er at fastlægge institutionens rolle i relation til begivenheder, som hævdes at have forårsaget en skade, med henblik på efterfølgende anlæggelse af en sag mod Det Europæiske Fællesskab vedrørende ansvar uden for kontraktforhold.

Indlæg til Domstolen

31 Kommissionen, som repræsenterer Det Europæiske Fællesskab i hovedsagen, har gjort gældende, at den enekompetence for Fællesskabets retsinstanser, der følger

af artikel 235 EF, sammenholdt med artikel 288 EF, ikke alene vedrører bedømmelsen af realiteten, men også omfatter foranstaltninger med henblik på bevisoptagelse, som f.eks. indhentelse af en sagkyndig erklæring, hvis formål er at fastslå de faktiske omstændigheder.

32 Kommissionen har nærmere anført, at i henhold til de nævnte bestemmelser har Fællesskabets retsinstanser kompetence til at afgøre tvister vedrørende skader forvoldt af Det Europæiske Fællesskab eller af dets ansatte under udøvelsen af deres hverv. De anvendte udtryk har en betydelig rækkevidde, idet de omfatter såvel konstateringen af sagens faktiske omstændigheder og den heraf foretagne vurdering som fortolkningen og anvendelsen af de relevante bestemmelser på de således fastslåede faktiske omstændigheder. En foranstaltning med henblik på bevisoptagelsen, som skal fastslå de faktiske omstændigheder med henblik på erstatning for en skade i overensstemmelse med artikel 235 EF, sammenholdt med artikel 288 EF, er således en integrerende del af den sag vedrørende erstatning for skaden, som henhører under Fællesskabets retsinstansers enekompetence (jf. dom af 13.2.1979, sag 101/78, Granaria, Sml. s. 623, præmis 13 og 14, og af 8.4.1992, sag C-55/90, Cato mod Kommissionen, Sml. I, s. 2533, præmis 17).

33 Kommissionen har tilføjet, at den strenge adskillelse af kompetencen, som Domstolen har fastslået med hensyn til ansvar uden for kontraktforhold mellem Fællesskabets retsinstanser og de nationale domstole, alt efter om skaden er forvoldt af Det Europæiske Fællesskab eller af en medlemsstat (jf. Granariadommen, præmis 14, og dom af 27.9.1988, forenede sager 106/87-120/87, Asteris m.fl., Sml. s. 5515, præmis 17-19), også må finde anvendelse på området for foranstaltninger med henblik på bevisoptagelse vedrørende konstateringen af de faktiske omstændigheder.

34 Kommissionen har endelig anført, at Domstolens praksis, hvoraf det ifølge Kommissionen fremgår, at den har en forpligtelse til loyalt samarbejde med

medlemsstaterne i medfør af artikel 10 EF (jf. kendelse af 13.7.1990, sag C-2/88 IMM., Zwartveld m.fl., Sml. I, s. 3365), ikke finder anvendelse i hovedsagen. Selv om de principper, der er opstillet i ovennævnte praksis, ikke forpligter Kommissionen hertil, stiller Kommissionen sig imidlertid i princippet imødekommende over for enhver henvendelse fra en national ret, hvorved Kommissionen anmodes om på frivilligt grundlag at samarbejde vedrørende en sagkyndig undersøgelse, som en sådan ret måtte have truffet bestemmelse om, på betingelse af, at Kommissionen ikke risikerer at ifalde ansvar, og dens samarbejde i øvrigt er foreneligt med fællesskabsretten. Dette samarbejde kan f.eks. ske i form af, at Kommissionen meddeler oplysninger, som den nationale ret kun vanskeligt eller slet ikke har adgang til.

35 First og Franex har anført, at efter belgisk ret har en sagkyndig undersøgelse, der træffes bestemmelse om under en sag om foreløbige forholdsregler, ganske vist til formål at tilvejebringe de beviser for parterne, som de måtte have brug for under en eventuelt senere hovedsag, og at give den ret, der behandler hovedsagen, oplysninger om de faktiske omstændigheder og de tekniske aspekter, dvs. de ikke-juridiske, i sagen, eller endog forlige parterne. En sådan sagkyndig undersøgelse giver imidlertid frem for alt skadelidte og dennes advokater mulighed for på grundlag af den sagkyndiges erklæring at vurdere, om de har en rimelig chance for at få medhold i hovedsagen, og for at få et indtryk af omfanget af den godtgjorte skade samt at fastlægge en eventuel ansvarlig, som en sag kan og skal anlægges mod.

36 First og Franex har tilføjet, at for så vidt angår hovedsagen er det i høj grad ønskeligt, at Kommissionen inddrages i den sagkyndige undersøgelse, som den nationale ret har truffet bestemmelse om, fordi Kommissionen ubestrideligt må råde over oplysninger, der er vigtige med henblik på at fastlægge de belgiske myndigheders handlinger og undladelser, men som First og Franex ikke har adgang til. Kommissionen er efter deres opfattelse bedre i stand til på passende måde og med kendskab til sagen, i forbindelse med en sagkyndig undersøgelse, at besvare de erklæringer, den belgiske stat måtte afgive, og de beviser, den måtte fremlægge. Den sagkyndiges undersøgelse er således ufuldstændig, hvis ikke Kommissionen deltager og samarbejder.

37 First og Franex har medgivet, at artikel 235 EF, sammenholdt med artikel 288 EF, indebærer, at Fællesskabets retsinstanser er enekompetente til at afgøre tvister vedrørende erstatning for skader, som Det Europæiske Fællesskab forvolder inden for rammerne af dets ansvar uden for kontraktforhold, men har gjort gældende, at artikel 235 EF udgør en undtagelse fra den hovedregel, der er opstillet i artikel 240 EF, og derfor skal fortolkes strengt.

38 First og Franex har endvidere anført, at den sag om foreløbige forholdsregler, de har anlagt ved den nationale ret, udelukkende tilsigter at forpligte Det Europæiske Fællesskab til at deltage i en sagkyndig undersøgelse, hvis formål er at få fastslået visse faktiske omstændigheder, at fastslå og opgøre et økonomisk og kommercielt tab og at klarlægge årsagerne hertil. Henset til kompetencen for den ret, der behandler sagen om foreløbige forholdsregler, og til den sagkyndiges hverv, kan en sådan sag under alle omstændigheder hverken have til formål at opnå en undersøgelse af Kommissionens reaktioner og adfærd i relation til national ret eller fællesskabsretten eller at få fastslået, at der i retlig henseende er tale om forsømmelighed.

39 First og Franex har afslutningsvis anført, at det ikke i artikel 243 EF er præciseret, at Domstolen er enekompetent til at foreskrive foreløbige forholdsregler eller foranstaltninger med henblik på bevisoptagelsen under en sag om foreløbige forholdsregler. Så længe der ikke er indbragt et erstatningssøgsmål for Domstolen, er det derfor den nationale ret, der behandler sagen om foreløbige forholdsregler, der har kompetence til at foreskrive foreløbige forholdsregler og derfor også til at træffe bestemmelse om foranstaltninger med henblik på bevisoptagelsen.

40 Den belgiske regering har gjort gældende, at for så vidt angår spørgsmålet om ansvar uden for kontraktforhold udgør sager, der anlægges mod en medlemsstat,

og sager, der anlægges med Det Europæiske Fællesskab, helt forskellige procedurer, som kan og skal behandles hver for sig (jf. dom af 14.7.1967, forenede sager 5/66, 7/66 og 13/66-24/66, Kampffmeyer m.fl. mod Kommissionen, Sml. 1967, s. 381, org.ref.: Rec. s. 317, og af 12.4.1984, sag 281/82, Unifrex mod Kommissionen og Rådet, Sml. s. 1969). Denne adskillelse af procedurerne er en følge af den enekompetence, Fællesskabets retsinstanser er tillagt i sager vedrørende Det Europæiske Fællesskabs ansvar uden for kontraktforhold.

41 Ifølge den belgiske regering følger det heraf, at en national rets undersøgelse kun kan vedrøre nationale myndigheders akter. Den omstændighed, at en national ret udmelder en sagkyndig, der bemyndiges til at foretage konstateringer med hensyn til Det Europæiske Fællesskabs akter, er følgelig ikke forenelig med Domstolens praksis. Fællesskabets retsinstansers enekompetence indebærer også, at de skal kunne træffe afgørelse vedrørende en sags faktiske omstændigheder fuldstændig frit. Såfremt undersøgelsen af spørgsmålet om Det Europæiske Fællesskabs ansvar kræver en sagkyndig erklæring, tilkommer det Retten at træffe bestemmelse herom (jf. dom af 9.12.1965, forenede sager 29/63, 31/63, 36/63, 39/63-47/63, 50/63 og 51/63, Société anonyme des laminoirs, hauts fourneaux, forges, fonderies et usines de la Providence m.fl. mod Den Høje Myndighed, Sml. 1965-1968, s. 135, org.ref.: Rec. s. 1123).

42 Den belgiske regering har afslutningsvis anført, at forholdet kan være det, at en national ret i forbindelse med behandlingen af et erstatningssøgsmål mod en medlemsstats myndigheder, der er indbragt for den, har behov for at få nærmere oplysninger om sagens samlede omstændigheder og den sammenhæng, de indgår i, navnlig vedrørende Kommissionens retsakter. Såfremt den sagkyndige, som den nationale ret har udmeldt, finder det nødvendigt, at Kommissionen meddeler ham visse oplysninger, kan han ifølge den belgiske regering fremsætte en anmodning herom over for Kommissionen. Det princip om loyalt samarbejde mellem Det Europæiske Fællesskab og medlemsstaterne, der er fastsat i artikel 10 EF, forpligter i så fald Kommissionen til at samarbejde. Ved udførelsen af sit hverv må den sagkyndige betragtes som en hjælper for retten, som kan påberåbe sig de rettigheder, artikel 10 EF tillægger medlemsstaterne.

Domstolens bemærkninger

43 Indledningsvis bemærkes, at det fremgår af fast retspraksis, at selv om de nationale domstole fortsat har kompetence til at påkende krav om erstatning for skader, som nationale myndigheder har forvoldt private ved anvendelse af fællesskabsretten, tillægger artikel 235 EF Fællesskabets retsinstanser enekompetence til at afgøre tvister vedrørende erstatningskrav, der i medfør af artikel 288, stk. 2, EF rejses over for Det Europæiske Fællesskab (jf. Granariadommen, præmis 14, Asteris m.fl.-dommen, præmis 15, og dommen i sagen Cato mod Kommissionen, præmis 17).

44 Det bemærkes endvidere, at i henhold til artikel 22 i EF-statutten for Domstolen, artikel 45, stk. 1 og 2, i Domstolens procesreglement og artikel 49 og 65 i Rettens procesreglement kan Fællesskabets retsinstanser træffe bestemmelse om foranstaltninger med henblik på bevisoptagelsen, herunder indhentelse af sagkyndige erklæringer.

45 Det fremgår desuden af artikel 243 EF, artikel 36 i EF-statutten for Domstolen, artikel 83 i Domstolens procesreglement og artikel 104 i Rettens procesreglement, at præsidenten for begge Fællesskabets retsinstanser efter begæring fra en eller flere parter i en tvist kan afsige kendelse om sådanne foreløbige forholdsregler, som er nødvendige, indtil endelig dom i sagen afsiges. Som led i denne kompetence kan han bl.a. udmelde en sagkyndig med henblik på at foretage de begærede syns- og skønsforretninger (jf. for så vidt angår EKSF-traktaten kendelse af 28.4.1982, sag 318/81 R, Kommissionen mod CO.DE.MI., Sml. s. 1325, præmis 1-3).

46 Som Kommissionen med rette har bemærket, er foreløbige forholdsregler eller foranstaltninger med henblik på bevisoptagelse, der har til formål at fastlægge en fællesskabsinstitutions rolle i forbindelse med begivenheder, der hævdes at have forårsaget en skade, med henblik på erstatning af den pågældende skade i overensstemmelse med artikel 235 EF og artikel 288, stk. 2, EF en integrerende del af proceduren vedrørende erstatning for den hævdede skade. Da Fællesskabets retsinstanser har enekompetence til at afgøre erstatningssøgsmål, som i henhold til artikel 288, stk. 2, EF rejses over for Det Europæiske Fællesskab, må de derfor også have en sådan enekompetence til over for en fællesskabsinstitution at træffe bestemmelse om en hvilken som helst foreløbig forholdsregel eller foranstaltning med henblik på bevisoptagelsen, som f.eks. indhentelse af en sagkyndig erklæring, som har til formål at fastlægge institutionens rolle i forbindelse med begivenheder, der hævdes at have forvoldt en skade, i relation til et søgsmål vedrørende ansvar uden for kontraktforhold, der er anlagt mod Det Europæiske Fællesskab.

47 Enhver anden løsning ville bevirke, at den ensartede anvendelse af ordningen om Det Europæiske Fællesskabs ansvar uden for kontraktforhold ville blive bragt i fare, idet både muligheden for at fremsætte begæringer om foreløbige forholdsregler og om foranstaltninger med henblik på bevisoptagelse over for nationale domstole, og navnlig muligheden for at gøre det uden at skulle anlægge en hovedsag, samt reglerne om indhentelse af sagkyndige erklæringer varierer fra medlemsstat til medlemsstat.

48 Det må følgelig fastslås, at en national domstol ikke har kompetence til over for en fællesskabsinstitution at træffe bestemmelse om indhentelse af en sagkyndig erklæring, hvis formål er at fastlægge institutionens rolle i forbindelse med begivenheder, der hævdes at have forvoldt en skade, med henblik på efterfølgende anlæggelse af en sag mod Det Europæiske Fællesskab vedrørende ansvar uden for kontraktforhold.

49 Det bemærkes imidlertid, at forholdet mellem medlemsstaterne og fællesskabsinstitutionerne i medfør af artikel 10 EF er reguleret af et princip om loyalt samarbejde. Dette princip indebærer ikke blot, at medlemsstaterne skal træffe alle foranstaltninger, som er egnede til at sikre fællesskabsrettens gennemslagskraft,

men også, at medlemsstaterne og fællesskabsinstitutionerne er gensidigt forpligtet til loyalt samarbejde (jf. Zwartveld m.fl.-kendelsen, præmis 17). Såfremt en national domstol har brug for oplysninger, som kun Kommissionen kan give, pålægger det i artikel 10 EF fastsatte princip om loyalt samarbejde i princippet Kommissionen hurtigst muligt at meddele de pågældende oplysninger, såfremt den nationale domstol anmoder Kommissionen herom, medmindre et afslag på at meddele oplysningerne er begrundet i tvingende grunde, herunder hensynet til nødvendigheden af at undgå hindringer for Fællesskabernes funktion og uafhængighed eller til at varetage Fællesskabernes interesser (jf. i denne retning Zwartfeld m.fl.-kendelsen, præmis 24 og 25, dom af 28.2.1991, sag C-234/89, Delimitis, Sml. I, s. 935, præmis 53, og af 11.7.1996, sag C-39/94, SFEI m.fl., Sml. I, s. 3547, præmis 50).

50 Det præjudicielle spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 235 EF, sammenholdt med artikel 240 EF og artikel 288, stk. 2, EF, er til hinder for, at en national ret over for en af Det Europæiske Fællesskabs institutioner træffer bestemmelse om en procedure med en sagkyndig undersøgelse, hvis formål er at fastlægge institutionens rolle i relation til begivenheder, som hævdes at have forårsaget en skade, med henblik på efterfølgende anlæggelse af en sag mod Det Europæiske Fællesskab vedrørende ansvar uden for kontraktforhold.

Sagens omkostninger

51 De udgifter, der er afholdt af den belgiske regering, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, der er forelagt af Hof van Beroep te Gent ved dom af 28. juni 2000, for ret:

Artikel 235 EF, sammenholdt med artikel 240 EF og artikel 288, stk. 2, EF, er til hinder for, at en national ret over for en af Det Europæiske Fællesskabs institutioner træffer bestemmelse om en procedure med en sagkyndig undersøgelse, hvis formål er at fastlægge institutionens rolle i relation til begivenheder, som hævdes at have forårsaget en skade, med henblik på efterfølgende anlæggelse af en sag mod Det Europæiske Fællesskab vedrørende ansvar uden for kontraktforhold.

Rodríguez Iglesias Puissochet Wathelet

Schintgen Gulmann

Edward La Pergola Jann

Colneric von Bahr

Cunha Rodrigues

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 26. november 2002.

R. Grass G.C. Rodríguez Iglesias

Justitssekretær Præsident

I - 10980